

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.03.1999, sp. zn. 6 Tz 11/99, ECLI:CZ:NS:1999:6.TZ.11.1999.1

Číslo: 60/1999

Právní věta: Podstatou zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a tr. ř.) je omezení dispozičního práva majitele účtu k těmto prostředkům, nikoli jejich odejmutí majiteli účtu. Jestliže zajištění peněžních prostředků na účtu u banky pro účely trestního řízení již není třeba, příslušný orgán činný v trestním řízení podle § 79a odst. 3 tr. ř. zajištění zruší. V případě peněžních prostředků zajištěných na účtu u banky se nejedná o věci vydané podle § 78 tr. ř. nebo odňaté podle § 79 tr. ř., a proto je také nelze vrátit postupem podle § 80 tr. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.03.1999

Spisová značka: 6 Tz 11/99

Číslo rozhodnutí: 60

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Věc důležitá pro trestní řízení

Předpisy: 141/1961 Sb. § 79a
§ 80

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 60

Podstatou zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a tr. ř.) je omezení dispozičního práva majitele účtu k těmto prostředkům, nikoli jejich odejmutí majiteli účtu.

Jestliže zajištění peněžních prostředků na účtu u banky pro účely trestního řízení již není třeba, příslušný orgán činný v trestním řízení podle § 79a odst. 3 tr. ř. zajištění zruší.

V případě peněžních prostředků zajištěných na účtu u banky se nejedná o věci vydané podle § 78 tr. ř. nebo odňaté podle § 79 tr. ř., a proto je také nelze vrátit postupem podle § 80 tr. ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 3. 1999 sp. zn. [6 Tz 11/99](#))

Nejvyšší soud České republiky ke stížnosti pro porušení zákona zrušil usnesení městského státního zástupce v Praze ze dne 23. 7. 1998 sp. zn. Kzv 2057/98 a vyšetřovateli Obvodního úřadu vyšetřování Policie České republiky Praha 1 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Policií ČR – Obvodním úřadem vyšetřování Praha 1 bylo konáno řízení podle hlavy deváté trestního řádu ve věci podezření z trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák., jehož se měl dopustit neznámý pachatel tím, že ve dnech 20. a 23. 2. 1998 předložil v pobočce Investiční a poštovní banky (dále jen IPB) v P. příkazy opatřené podpisem J. B. k převodu celkové částky 6 700 000 Kč společnosti I. na účet občanského sdružení P. vedený u IPB v P., přičemž na základě těchto příkazů skutečně došlo k převodu uvedené částky.

Usnesením ze dne 26. 2. 1998 sp. zn. ČVS: OVV – 467/98 vyšetřovatel podle § 79a odst. 1 tr. ř. rozhodl o zajištění peněžních prostředků v částce 6 700 000 Kč na účtu vedeném u pobočky IPB v P. s tím, že okamžikem doručení tohoto usnesení je zakázána jakákoliv dispozice s těmito peněžními prostředky, protože pocházejí z trestné činnosti. Ke stejnému rozhodnutí pak došlo usnesením vyšetřovatele ze dne 2. 3. 1998 sp. zn. ČVS: OVV-467/20-LA-98 ohledně zajištění částky 2 000 000 Kč na účtu vedeném u Vinohradské vzájemné družstevní záložny v P. na jméno JUDr. J. T., když tuto částku pocházející z celkové částky 6 700 000 Kč z účtu vedeného u pobočky IPB v P. vyzvedl dne 24. 2. 1998 statutární zástupce občanského sdružení P. Mgr. K. D., předal ji v hotovosti JUDr. J. T., právnímu zástupci občanského sdružení P., a tento ji uložil na uvedený účet u Vinohradské vzájemné družstevní záložny v P. na svoje jméno. Mgr. K. D. současně z účtu občanského sdružení P. u IPB v P. vyzvedl v hotovosti také částku 40 000 Kč, kterou si ponechal na běžné výdaje. Tuto částku 40 000 Kč pak Mgr. K. D. dne 6. 3. 1998 vydal vyšetřovateli v hotovosti podle § 78 tr. ř. a byla uložena na účet Městského státního zastupitelství v Praze. Vzhledem k těmto skutečnostem pak na žádost JUDr. J. T. vyšetřovatel usnesením ze dne 22. 4. 1998 pod ČVS: OVV-467/20-LA-98 rozhodl podle § 79a odst. 3 tr. ř. o omezení zajištění peněžních prostředků účtu u IPB v P. z původně zajištěné částky 6 700 000 Kč na zajištění ve výši 4 660 000 Kč, neboť zajištění v původně stanované výši nebylo třeba.

Usnesením vyšetřovatele Policie ČR – Obvodního úřadu vyšetřování Praha 1 ze dne 1. 7. 1998 sp. zn. ČVS: OVV-467/20-LA-98 bylo podle § 80 odst. 1 tr. ř. rozhodnuto o vrácení věci společnosti I. se sídlem v P. na účet uvedený u IPB v P., a to:

- 1) peněžní částky ve výši 2 000 000 Kč, zajištěné na účtu vedeném u Vinohradské vzájemné družstevní záložny v P. na jméno JUDr. J. T.;
- 2) peněžní částky 40 000 Kč, zajištěné dne 6. 3. 1998 u Mgr. K. D., uložené na účtu Městského státního zastupitelství v Praze;
- 3) peněžní částky 4 660 000 Kč, zajištěné na účtu u IPB v P.;

neboť k dalšímu řízení jich není třeba, nepřichází v úvahu jejich propadnutí nebo zabránění a není pochyb o právu společnosti I. na tyto věci.

Usnesením městského státního zástupce v Praze ze dne 23. 7. 1998 sp. zn. KZv 2057/98 byly podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuty stížnosti JUDr. J. T. a jím zastoupeného občanského sdružení P. podané proti citovanému usnesení o vrácení věci ze dne 1. 7. 1998, čímž toto usnesení nabylo dnem 23. 7. 1998 právní moci.

Dne 18. 1. 1999, tj. ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř., podal ministr spravedlnosti proti poslední uvedenému usnesení městského státního zástupce v Praze ze dne 23. 7. 1998 stížnost pro porušení zákona v neprospěch společnosti I. se sídlem v P. a ve prospěch majitelů účtů, na nichž byly podle § 79a odst. 1 tr. ř. zajištěny finanční prostředky, tj. občanského sdružení P., které má vedený účet u IPB v P., a JUDr. J. T., na jehož jméno je veden účet u Vinohradské vzájemné družstevní záložny v P. V odůvodnění stížnosti pro porušení zákona je obsáhle popsána důkazní situace ve věci podezření z

trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák., ve které vzhledem k tomu, že se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání, došlo usnesením vyšetřovatele ze dne 16. 10. 1998 pod ČVS: OVV 467/20-LA-98 podle § 159 odst. 4 tr. ř. k rozhodnutí o odložení věci. S odkazem na opatřené podklady a vysvětlení osob pak ohledně zajištěných peněžních prostředků ministr spravedlnosti činí závěr, že v souladu se zákonem je toliko usnesení vyšetřovatele ze dne 1. 7. 1998 podle § 80 odst. 1 tr. ř. v bodě 2) výrokové části, protože zde uvedená peněžní částka 40 000 Kč byla dobrovolně vydána podle § 78 odst. 1 tr. ř. Jiná situace je však ve vztahu k peněžním částkám ve výši 2 000 000 Kč (ad 1/ výroku usnesení o vrácení věci) a 4 660 000 Kč (ad 3/ výroku usnesení o vrácení věci), když tyto částky byly zajištěny na účtech banky podle § 79a odst. 1 tr. ř. Podle tohoto zákonného ustanovení může vyšetřovatel postupovat pouze v přípravném řízení, které však ve věci konáno nebylo, protože šlo pouze o řízení podle hlavy deváté trestního řádu a postup podle § 79a odst. 1 tr. ř. nebyl proto v souladu se zákonem. Přesto však usnesení vyšetřovatele o zajištění peněžních prostředků na účtu banky podle § 79a odst. 1 tr. ř. ze dne 26. 2. 1998 a ze dne 2. 3. 1998 jsou platná, protože nebyla v předepsaném řízení zrušena.

Protože ze znění § 80 odst. 1 tr. ř. vyplývá, že k vrácení věci podle tohoto zákonného ustanovení lze přistoupit pouze v případě, že tato věc byla podle § 78 tr. ř. vydána nebo podle § 79 tr. ř. odňata, nelze rozhodnutím podle § 80 tr. ř. vrátit také peněžní prostředky zajištěné na účtu banky podle § 79a tr. ř. Podle ministra spravedlnosti je ustanovení § 79a tr. ř. specifickým ustanovením, použitím kterého orgány činné v trestním řízení peněžní prostředky na účtu banky neodňaly, ani jim nebyly vydány, nemají je proto ve své dispozici a nemohou proto ani za použití analogie rozhodovat o jejich vrácení podle § 80 odst. 1 tr. ř. V žádném případě tedy nemají oprávnění omezovat dispoziční právo oprávněných subjektů s finančními prostředky na účtu banky, kromě možnosti ve smyslu § 79a odst. 1, 3 tr. ř. rozhodnout o jejich zjištění, resp. o zrušení nebo omezení tohoto zajištění. V daném případě vyšetřovatel za souhlasu státního zástupce navíc rozhodl o vrácení peněžních prostředků podle § 80 odst. 1 tr. ř., aniž by bylo jejich zajištění podle § 79a odst. 3 tr. ř. zrušeno. Usnesení o vrácení věci podle § 80 odst. 1 tr. ř. ve vztahu k daným peněžním prostředkům je tak pro banku v praxi neproveditelné.

V závěru stížnosti pro porušení zákona proto ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 1 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením byl porušen zákon v ustanoveních k 148 odst. 1 písm. c) a § 147 odst. 1 písm. a), b) tr. ř. ve prospěch společnosti I. a v neprospěch majitelů účtů, na nichž. byly podle § 79a odst. 1 tr. ř. zajištěny finanční prostředky na účtu banky, a stejným způsobem, že byl porušen zákon v ustanovení § 80 odst. 1 tr. ř., a to usnesením vyšetřovatele Policie ČR, Obvodního úřadu vyšetřování Praha 1 (v bodech 1/ a 3/ výrokové části) ze dne 1. 7. 1998 ČVS: OVV -467/20- LA-98. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. aby pak obě citovaná rozhodnutí zrušil. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství pak u veřejného zasedání navrhl, aby po zrušení napadeného rozhodnutí bylo podle § 270 odst. 1 tr. ř. městskému státnímu zástupci v Praze přikázáno věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud podle § 267 odst. 1 tr. ř. přezkoumal ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a zjistil, že stížnost je důvodná.

Podle § 79a odst. 1 tr. ř. platí, že pokud nasvědčují zjištěné skutečnosti tomu, že peněžní prostředky na účtu banky jsou určeny ke spáchání trestného činu, nebo k jeho spáchání byly užity, nebo jsou výnosem z trestné činnosti, může předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce, vyšetřovatel nebo policejní orgán rozhodnout o zajištění peněžních prostředků na účtu. Vyšetřovatel a policejní orgán k takovému rozhodnutí potřebují předchozí souhlas státního zástupce. Podle § 79a odst. 3 tr. ř., jestliže zajištění peněžních prostředků na účtu pro účely trestního řízení již není třeba, nebo zajištění není třeba ve stanovené výši, orgán činný v trestním řízení uvedený v odst. 1 zajištění zruší nebo je omezí. Vyšetřovatel a policejní orgán k takovému rozhodnutí potřebují předchozí

souhlas státního zástupce.

Podle § 80 odst. 1 tr. ř. platí, že když není věci, která byla podle § 78 tr. ř. vydána nebo podle § 79 tr. ř. odňata, k dalšímu řízení třeba a nepřichází-li v úvahu propadnutí nebo zabránění, vrátí se tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata. Jestliže na ni uplatňuje právo osoba jiná, vydá se tomu, o jehož právu na věc není pochyb.

Z uvedeného je zřejmé, že trestní řád ohledně zajištěných peněžních prostředků na účtu banky podle § 79a odst. 1 tr. ř., v odst. 3 tohoto zákonného ustanovení výslovně umožňuje orgánu činnému v trestním řízení takové zajištění toliko zrušit nebo omezit. Vyšetřovatel vydal podle § 79a odst. 1 tr. ř. dvě zajišťovací usnesení pod ČVS: OVV-467/98, a to dne 26. 2. 1998 a dne 2. 3. 1998, přičemž v případě prvního zajištění došlo usnesením ze dne 22. 4. 1998 pod stejným ČVS k omezení zajištění podle § 79a odst. 3 tr. ř. Tato usnesení, jež předcházela rozhodnutí napadenému stížností pro porušení zákona, nabyla právní moci a jako taková nebyla Nejvyšším soudem přezkoumávána z hlediska jejich správnosti, protože přes některé námitky nebyla stížností pro porušení zákona napadena. Pouze v obecné rovině lze však k námitce, že vyšetřovatel může podle § 70a odst. 1 tr. ř. postupovat pouze v přípravném řízení, uvést, že takový postup je v souladu se zákonem, pokud je použití tohoto ustanovení provedeno jako neodkladný úkon ve smyslu § 160 odst. 4 tr. ř. Podle § 12 odst. 10 tr. ř.-je totiž přípravným řízením mimo jiné také úsek od provedení neodkladných úkonů.

Rozhodl-li pak vyšetřovatel usnesením ze dne 1. 7. 1998 pod ČVS: OVV-467/20-LA-98 podle § 80 odst. 1 tr. ř. o tom, že se společnosti I. vracejí mimo jiné také peněžní částky ve výši 2 000 000 Kč a ve výši 4 600 000 Kč, které byly předtím zajištěny podle § 79a odst. 1 tr. ř. na účtu banky, rozhodl vyšetřovatel způsobem, který trestní řád neumožňuje. Vyplývá to nejen z uvedeného ustanovení § 79a odst. 3 tr. ř., ale také z ustanovení § 80 odst. 1 tr. ř., podle kterého lze o vrácení věci rozhodnout pouze v případě, že tato věc byla podle § 78 tr. ř. vydána nebo podle § 79 tr. ř. odňata.

Vrácení peněžních prostředků zajištěných podle § 79a tr. ř. na účtu banky tedy ustanovení § 80 tr. ř. neumožňuje. Takový postup není možný ani za použití analogie, jak v daném případě postupovaly orgány činné v trestním řízení. Analogie sice je obecně v trestním právu procesním možná. Jde o situace, kdy na daný případ zákon nepamatuje, výslovně je neupravuje, a kdy se takový případ subsumuje pod případ jiný, zákonem upravený a tomuto případu nejpodobnější. Analogii lze tedy aplikovat pouze na případ, který zákon výslovně neupravuje. Příklad postupu soudu poté, co podle § 79a odst. 1 tr. ř. byly peněžní prostředky zajištěny na účtu banky, však takovým není, protože trestní řád další postup orgánů činných v trestním řízení ohledně těchto peněžních prostředků výslovně upravuje v ustanovení § 79a odst. 3 tr. ř., podle kterého může být zajištění pouze zrušeno nebo omezeno. Analogické použití ustanovení § 80 odst. 1 tr. ř. o vrácení věci je pak v daném případě v rozporu i s dalším pravidlem, podle kterého není v trestním právu analogie přípustná v případě, že by jejím použitím došlo k omezení nebo popření práva, v daném případě práva majitele účtu u peněžního ústavu na nakládání s peněžními prostředky zde uloženými. Zvláště pak v situaci, kdy ve věci nebylo ani zahájeno trestní stíhání a byla podle § 159 odst. 4 tr. ř. odložena, protože se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání a o tom, že byl spáchán trestný čin, existuje pouze podezření.

Jestliže zajištění peněžních prostředků na účtu pro účely trestního řízení již není třeba, může příslušný orgán zajištění pouze zrušit podle § 79a odst. 3 tr. ř. Při zrušení zajištění pak není oprávněn omezovat dispoziční právo oprávněných subjektů k daným peněžním prostředkům, pokud k takovému omezení nedošlo ještě před zrušením zajištění. Při splnění zákonných podmínek by takovým omezením mohlo být např. zajištění nároku poškozeného podle § 47 tr. ř. nebo zajištění výkonu trestu propadnutí majetku podle § 347 tr. ř. Tyto zajišťovací instituty trestního řádu však předpokládají, že se zajištění provádí na majetku obviněného, což není tento případ, protože osoba, která by mohla být v postavení obviněného, není známa.

Zrušením zajištění podle § 79a odst. 3 tr. ř. se obnoví dispoziční právo majitele účtu k peněžním prostředkům na něm uloženým, aniž by se tím řešila otázka vlastnického práva k nim. Nárok jiné osoby k těmto peněžním prostředkům nelze uspokojit v trestním řízení, ale musí být uplatněn v řízení ve věcech občanskoprávních, a to bez ohledu na to, zda okolnosti případu nasvědčují tomu, že by vlastníkem těchto peněžních prostředků mohla být tato jiná osoba. V této souvislosti je také důvodná námitka ministra spravedlnosti, že ustanovení § 79a tr. ř. je specifické a jeho použitím orgány činné v trestním řízení peněžní prostředky na účtu banky majitelům účtu neodňaly, ani jim jimi nebyly vydány, nemají je proto ve své dispozici a nemohou pak ani za použití analogie rozhodovat o jejich vrácení podle § 80 odst. 1 tr. ř. Takové rozhodnutí je navíc pro banku skutečně v praxi neproveditelné, protože realizaci usnesení o vrácení věci podle § 80 odst. 1 tr. ř. brání její pravomocné nezrušené zajištění podle § 79a odst. 1 tr. ř., které bance výslovně zakazuje jakoukoliv dispozici s danými peněžními prostředky.

Na základě uvedených důvodů Nejvyšší soud rozhodl tak, jak je uvedeno ve výrokové části tohoto rozsudku, čímž se právně obnovila předchozí situace ohledně peněžních prostředků ve výši 4 660 000 Kč, jež jsou nadále podle § 79a odst. 1 tr. ř. zajištěny usnesením ČVS: OVV-467/98 ze dne 26. 2. 1998, ve spojení s usnesením ČVS: OVV-467/20-LA-98 ze dne 22. 4. 1998 a ve výši 2 000 000 Kč, jež jsou nadále podle § 79a odst. 1 tr. ř. zajištěny usnesením ČVS: OVV-467/20-LA-98 ze dne 2. 3. 1998. Bude-li tedy příslušný orgán činný v trestním řízení s ohledem na konkrétní stav věci toho názoru, že pro účely trestního řízení již zajištění peněžních prostředků účtu není třeba, musí podle § 79a odst. 3 tr. ř. zajištění zrušit. Jak však vyplývá ze zprávy IPB, byl touto bankou, na základě stížností pro porušení zákona napadeného usnesení o vrácení věci podle § 80 odst. 1 tr. ř. převod peněžních prostředků ve výši 4 660 000 Kč z účtu P. na účet společnosti I. již realizován. Případné řešení situace, která nastala, je možné, ale nikoliv v trestním řízení.

V platnosti pak Nejvyšší soud ponechal pouze výrok usnesení vyšetřovatele ze dne 1. 7. 1998 ČVS: OVV-467/20-LA-98 v bodě 2, týkající se vrácení částky 40 000 Kč podle § 80 odst. 1 tr. ř., protože tato částka byla Mgr. K. D. dobrovolně vydána podle § 78 odst. 1 tr. ř. a její vrácení je proto v souladu se zákonem. To konečně konstatoval také ministr spravedlnosti v podané stížnosti pro porušení zákona. Tímto rozhodnutím o vrácení věci však není řešena otázka vlastnického práva k věci a jiná osoba má proto právo domáhat se jejího vydání, ale v jiném než v trestním řízení.